

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора Заяць Тетяни Анатоліївни
на дисертацію Плужника Андрія Васильовича на тему ««Організаційно-
економічні засади забезпечення економічної безпеки міст в Україні», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дослідження, його зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Сучасні процеси трансформації національних економік під впливом глобалізаційних викликів актуалізують розв'язання проблем їх економічної безпеки. За таких умов виникає потреба у перегляді концептуальних підходів щодо організаційно-економічних аспектів безпеки країни, передовсім її міст. Ця проблема є актуальною для міжнародної спільноти у контексті реалізації моделі сталого розвитку, в якій сучасне місто розглядається як драйвер економічного розвитку країн світу, в межах якого значний ресурсний потенціал розвитку поєднується із небезпечними процесами та явищами.

На тлі істотних трансформацій наукових поглядів на процеси, пов'язані із економічною безпекою, останнім часом актуальності набувають проблеми результативності системи її забезпечення саме на рівні міст. У даному контексті наукове завдання дисертаційного дослідження Плужника Андрія Васильовича на тему ««Організаційно-економічні засади забезпечення економічної безпеки міст в Україні» є безперечно актуальним як з точки зору теорії, так і практики.

Обраний напрям дослідження є актуальним з позицій розроблення та реалізації Стратегії національної безпеки України «Безпека людини - безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392, що базується на пріоритетах національних економічних інтересів та визначає мету, напрями, завдання, механізми державної політики у сфері економічної безпеки з урахуванням вимог Указу Президента України від 30.09.2019 №722 «Про Цілі сталого розвитку України» на період до 2030 року.

Обрана тема дослідження є складовою плану науко-дослідних робіт Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Плужника Андрія Васильовича, є достатньо аргументованими і обґрунтованими. Логічно побудована структура роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених з питань економічної теорії, безпекології свідчать про достовірність наукових результатів. Автором досліджено сучасні концепції економічної безпеки країни, її регіонів, викладені у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених щодо управління цими процесами на різних рівнях управління, а також обґрунтовано доцільність розроблення комплексної системи забезпечення економічної безпеки міст у сучасних умовах.

Автором опрацьовано спеціальні джерела інформації: законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію. Проведений аналіз зарубіжних методичних підходів щодо економічної безпеки та критеріїв її оцінювання дав змогу запропонувати новий підхід щодо оцінювання результативності реалізації безпекоорієнтованої моделі сталого розвитку міст України. Залучений масив статистичної інформації належним чином опрацьований та інтерпретований відповідно до мети та завдань дослідження.

Висновки дисертації повною мірою відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями його використання у практиці формування організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки міста.

У першому розділі автором узагальнено наукові засади формування організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки міст в Україні та визначено його основні складові у сучасних умовах. Зокрема, автор здійснює ідентифікацію міста як об'єкта економічної безпеки у контексті проведеної в Україні реформи децентралізації та переходу до моделі сталого розвитку (с. 40 – 41), а також обґрунтовує авторський підхід до визначення таких понять, як сталий розвиток міст, уразливість міст, убезпечення розвитку міст. Запропоновано концептуальний підхід до побудови нової моделі міста з урахуванням його глобальної функції як драйверів соціально-економічного розвитку світової економіки, окремих країн та регіонів. Це слугувало основою визначення цілей і пріоритетів економічного, соціального, культурного, екологічного, просторового розвитку міст у контексті завдань економічної безпеки.

На основі систематизації та узагальнення теоретичних концепцій сталого розвитку міста як складної соціально-економічної системи (п.1.1) запропоновано авторське трактування економічної безпеки міст та

обґрунтовано напрями вдосконалення його організаційно-економічного забезпечення (с. 42 – 43, пп.1.2).

У п.1.3 автором розкрито вплив глобалізаційних процесів на розвиток міст, з'ясовано високий рівень інтегрованості міст у ці процеси, що забезпечує їх конкурентоспроможність; проаналізовано основні підходи щодо розуміння особливостей та цілей сталого розвитку міст (с.63 – 70).

Під час розроблення науково-методичного забезпечення моніторингу та діагностики економічної безпеки міст автором здійснено аналіз сутності структурних складових оцінювання економічної безпеки міста (с. 82-92), проведено класифікацію факторів впливу на економічну безпеку міст, а також запропоновано підходи щодо визначення критеріїв вимірювання економічної безпеки міст з урахуванням напрацювань зарубіжних науковців (с. 99). Представлено функціональну характеристику ризиків та загроз в економічному розвитку міста (с. 108 - 109), розроблено методичні підходи до оцінювання його економічної безпеки з урахуванням зарубіжного досвіду як основи для визначення результативності організаційно-економічної системи її забезпечення (с. 95 - 109).

Необхідно позитивно оцінити авторський науково-методичний підхід щодо моніторингу економічної безпеки та формування відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення (п. 2.3). Установлено, що в Україні модель економічного розвитку не забезпечує бажані параметри людського розвитку. Зокрема, зростання ВРП у розрахунку на одну особу не обумовлює поліпшення економічного стану домогосподарств.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Напрями формування комплексної системи організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки розвитку міста як складової національної економічної безпеки» представлено концептуальний підхід до формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки міста (п.3.1); комплексну систему забезпечення економічної безпеки міст України (п. 3.2); інструментарій запровадження нових моделей розвитку міст у контексті просторового розвитку та проектного управління (3.3).

Важливо відмітити, що розроблені Плужником А.В. наукові положення та практичні рекомендації до удосконалення організаційно-економічного забезпечення безпеки міст Полтавського регіону були представлені на розгляд регіональних органів влади та органів місцевого самоврядування і схвально оцінені.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення із змістом дисертаційної роботи, опублікованих наукових праць та авторефератом дисертації дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки і пропозиції, які сформульовані дисертантом,

характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок здобувача у розв'язання наукового завдання щодо формування організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки міст України в умовах сталого розвитку.

Серед основних положень новизни слід виокремити:

1. Напрацювання з подальшого вдосконалення науково-методичного підходу до дослідження економічної безпеки міста як складової регіону й країни (п. 2.3). Автор слушно пропонує розглядати економічну безпеку міста у взаємозв'язку із рівнем безпеки країни та регіону. Це дає змогу сформувати трирівневий підхід щодо розроблення та реалізації завдань безпекоорієнтованого сталого розвитку.

2. Розробки автора до оцінювання економічної безпеки міста як соціально-економічного ядра регіонального, національного, глобального простору (п.п.1.2). Місто дійсно здійснює інтегрований вплив на розвиток регіону, країни у цілому; у системі забезпечення його розвитку важливо урахувувати безпекові аспекти (економічні, демографічні, соціальні, екологічні тощо), статус міст, стан домогосподарств, сприятливість міського середовища для переходу на інноваційний шлях розвитку.

3. Методичні підходи до визначення протиріч між рівнем економічної безпеки міст, наявним потенціалом просторового розвитку та реалізацією безпекоорієнтованих цілей і пріоритетів сталого розвитку (п. 2.3, рис. 2.3). Запропонований інформаційно-аналітичний інструментарій дозволяє оцінювати результативність, відкритість і прозорість діяльності органів місцевого самоврядування, забезпечувати протидію виникненню реальних загроз та їх нейтралізацію з метою безпеки національної економіки (с. 120 – 129).

4. Концептуальний підхід автора до формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки міста урахує європейський досвід реалізації нових моделей розвитку міст, відповідні принципи співпраці з приватним бізнесом; інструменти стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на засадах поєднання концепції розвитку Smart-city, Smart-адаптації бізнесу, моделі «GREEN CITY» та економічної безпеки міста за критеріями інноваційності (п. 3.3).

5. У роботі запропоновано практичні рекомендації та підходи до організації моніторингу економічної безпеки міст у контексті цілей сталого розвитку. Практична цінність такого підходу полягає в урахуванні необхідності збереження життєво важливих соціальних об'єктів; тенденцій розвитку домогосподарств і ризиків їх функціонування під впливом інфляції, зміни політичної ситуації, безробіття, розвитку тіньової економіки тощо; підходи до визначення самооцінки домогосподарств з питань економічної безпеки їх функціонування та інтегрального підходу до оцінки їх стану на основі існуючих статистичних спостережень (п.3.1, п.3.3).

Практичне значення наукових результатів, одержаних у дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням нових підходів до формування організаційно-економічного забезпечення безпеки міст.

Розроблені дисертантом методичні положення можуть бути використані Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, відповідними структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій, місцевих органів самоврядування. Це дозволить підвищити дієвість засобів державного регулювання регіонального розвитку в цілому, а також буде корисним при розробці стратегій та програм розвитку міст, регіонів, держави. Основні положення дисертації доведено до рівня методичних розробок, які можуть бути використані в практиці органів державного управління щодо забезпечення безпеки національної економіки.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи повною мірою викладено в опублікованих за темою дисертації наукових працях загальним обсягом 8,1 друк. арк. Результати дисертаційного дослідження опубліковані автором самостійно й у співавторстві в одній колективній монографії, 7-ми статтях у наукових фахових виданнях України. 5 статей опубліковано у наукових виданнях іноземних держав. За матеріалами міжнародних і всеукраїнських конференцій підготовлено 18 тез доповідей. Список зазначених праць повністю наведено в дисертації. Публікації відповідають вимогам до оприлюднення результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог, у стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка не наведена у роботі.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації та автореферату

Відзначаючи належний рівень теоретичних положень і обґрунтованість аналітичних і методичних розробок, вкладених у дисертації Плужника Андрія Васильовича, змістовність та логіку подання результатів дослідження, вважаємо за необхідне висловити ряд зауважень та акцентувати увагу на певних дискусійних положеннях:

1. Представлені автором підходи до формування організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки міста у сучасних умовах (п. 3.3) заслуговують на увагу, проте потребують певної деталізації методології реалізації проектного підходу в діючій системі управління міста як складної соціально-економічної системи (п.31).

2. Автор у роботі розкриває науково-методичний підхід до визначення протиріч між наявним потенціалом просторового розвитку та рівнем реалізації безпекоорієнтованих цілей і пріоритетів сталого розвитку (п. 2.3). На наш погляд, було б доцільно проаналізувати можливості його здійснення у практичній площині з урахуванням наявної офіційної статистичної бази. Водночас слушним є використання у роботі результатів експертних оцінок щодо прозорості діяльності місцевої влади у цій сфері.

3. У роботі та авторефераті акцентовано увагу на реалізації нової парадигми сталого розвитку міст, в основі якої творчий потенціал людини та її добробут. Не заперечуючи цінності такого підходу та його прямого зв'язку із забезпеченням економічної безпеки міст, слід звернути увагу на необхідності відповідного оцінювання привабливості міського середовища для творчого розвитку людини.

4. Аналітична оцінка специфіки розвитку м. Києва та встановлення взаємозв'язку між тенденціями економічного розвитку та рівнем економічної безпеки домогосподарств свідчать про наявність проблем, які вимагають вирішення. Виходячи з цього, бажано було б здійснити аналогічні розрахунки й для інших міст України (с. 127 -132).

5. Дисертаційна робота не вичерпала можливостей її удосконалення щодо детального розкриття специфіки організаційно-економічного механізму забезпечення безпеки міста в умовах соціально-економічної нестабільності та низької прогнозованості перспектив розвитку.

6. Робота містить ґрунтовний інформаційно-аналітичний матеріал, що дає змогу реалізувати запропоновані автором методичні розробки у практичній площині. Бажано було б довести його до конкретних методичних рекомендацій для подальшого використання у діяльності органів місцевого самоврядування на рівні міст.

Зазначені дискусійні положення не зменшують загального позитивного враження від дисертаційної роботи та не ставлять під сумнів внесок автора у розв'язання обраної проблематики дослідження.

Загальний висновок

Дисертація Плужника Андрія Васильовича, виконана на тему «Організаційно-економічні засади забезпечення економічної безпеки міст в Україні» за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, є завершеною у межах поставлених завдань науковою працею, містить розроблені автором нові та удосконалені теоретичні, методичні підходи та практичні рекомендації щодо формування організаційно-економічного забезпечення економічної безпеки міст України в умовах сталого розвитку з урахуванням сучасного міжнародного досвіду.

Логіко-структурна побудова дисертації підтверджує володіння автором методологією економічного дослідження, забезпечує доступність сприйняття викладеного матеріалу. Положення, які винесено на захист, характеризуються науковою новизною, з коректним визначенням особистого внеску дисертанта у розробку цієї тематики. Структура й обсяг дисертаційної роботи відповідають встановленим вимогам.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Робота відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, зокрема п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами та доповненнями згідно Постанови від 19 серпня 2015 р. № 656). Її автор – Плужник Андрій Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
Інститут демографії та соціальних
досліджень імені М.В. Птухи НАН України,
завідувач відділу проблем
формування соціального капіталу (м. Київ);

Т.А.Заяць

